

Slovenski Pravniki.

Leto XXXII. V Ljubljani, 15. marca 1916. Št. 1.—3.

Če se pravice križajo . . .

I. Povod — za uvod.

Povod tej razpravi je praven slučaj, ki je sam na sebi strašno vsakdanji in takorekoč jednostaven, toda vendar tako zavozlan, da je delal nerazmerne težave ne samo zastopnikoma strank, ampak tudi sodiščem. Zato ga je treba postaviti v ospredje, da vsak lahko sam poskusi svoje bistrumje na njem.

Lastnik kmetskega zemljišča A je poročil svojčas kmetsko nevesto B, ki mu je prinesla nekaj dote. Živel je z njo v skupnem gospodarstvu, da so vsi otroci odrasli, in umrl v starosti 66. let. Sinovi so se poženili od hiše drugam, na domu je preostala najmlajša hči H, gospodinjstvo pa je vodila vdova B ob hčerini pomoči.

Po zmislu očetove oporoke je hči H s prisojilom 10. julija 1911 prevzela kot edina dedinja (ker so bili vsi drugi otroci primerno odpravljene že poprej) vso zapuščino proti plačilu dolgov, osobito volila materi B (med drugim 4000 K). Zadevna zemljišča so se na podlagi prisojila knjižno prepisala na hčer H. Mati B je tudi zanaprej pri hiši gospodinjila, da se je hči omožila, in tudi še okoli dve leti pozneje po stari domači navadi, v slogi in soglasju.

Hči H se je omožila leta 1912., in kakor je na Kranjskem običaj, je izročila možu M z ženitno in dedno pogodbo z dne 24. januarja 1912 vse svoje, z navedenim prisojilom pridobljeno premoženje, premičnine in nepremičnine — »vse kakor leži in stoji« — v njegovo izključno last in posest.

Ko je nekoč mati H šla streč sinahi (S-ovi), je vzela seboj ključ od skrinje, katero je dal napraviti zapustnik A na svojem domu o priliki, ko je mizar delal pohištvo za sina S-a ob njegovi ženitvi. Mati B. je bila k hiši kot nevesta prinesla skrinjo, ki pa se je tekom let obrabila, zato se je ta skrinja nadomestila z novo in mnogo večjo; v le-tej so shranjevali boljše blago in svoje obleke vsi preostali domačini: oče A, mati B in hči H, katerim je bil ključ (navadno v

Za obnovo ¹
Univerzitetne biblioteke
v Ljubljani

ključavnici ali hranjen na znanem mestu) v e d n o n a r a z p o l a g o. Po očetovi smrti je v skrinji zlasti ostalo nekaj zavojev (bal) domačega platna, rjuh, odeja, vaščanski mrtvaški prt in drugi mrtvaški ovoj, ter A-jeva obleka.

Domnevno zaradi tujega pregovora je mati B ostala poslej pri sinu S-u in zahtevala od zeta M-a izročitev velike skrinje, od katere je imela ključ pri sebi.

Zet M je odgovoril, da tašči vsak čas izroči skrinjo in vse, kar je njenega v skrinji, toda samo pod pogojem, da tašča istočasno skrinjo odpre in iz nje izroči vse premičnine, ki jih je njegova žena podedovala in ki so sedaj na podlagi izročilne pogodbe njegova lastnina.

Tašča B. je ta pogoj odklonila, češ, skrinja in vse kar je v njej, je izključno njena last.

Zet M pa je vztrajal pri tem, da poprej skrinje ne izroči, dokler tašča ne izroči istočasno njegovih, določno navedenih, v skrinji hranjenih komadov. Zet bi si lahko pomagal sam na ta način, da bi siloma skrinjo odprl, vzel svoje stvari in zopet zaklenjeno skrinjo z ostalo vsebino tašči izročil. Toda proti tašči ni hotel samolastno nastopati.

Naposled je tašča B. zahtevala izročitev skrinje in vsebine kot svojo last s tožbo C 228/14 (rei vindicatio). Zet M. je ugovarjal izključno lastnino na nekaterih, v skrinji zaklenjenih predmetih, in tekom te pravde uveljavljal svoje pravice s posebno tožbo C 247/14. Zaradi enakih dokazil je prvi sodnik obe razpravi za dokazno postopanje združil in ji v svrhu sodbe zopet združil.

Quid iuris?

II. Teorija glede na ta dejanski stan.

Nazorno se da pravica misliti kot krog izključnega gospodstva, čegar vsebina je poljubno razpolaganje s predmetom pravice. Kakor vsaka reč, ima tudi pravo (objektivno) in pravica (subjektivna) svoj pojem, namreč vsebino bistvenih in od drugih pojmov jo ločočih znakov. Pojem v logiki sploh označujemo v obliki kroga, in zato si tem lažje mislimo pravico (konkretno, osebno posledico prava) v isti obliki kroga.

Z obstojem pravice kot iztožnega pravnega razmerja je vobče že ustanovljena dotična tožbena pravica. Toda v

konkretnem slučaju je dana tožbena pravica šele takrat, kadar je dozorela iz obstoječega pravnega razmerja za sodno uveljavljenje. Čestokrat je že z obstojem pravice dana konkretna tožbena pravica, v drugih slučajih gresta ti pravici narazen. V nekaterih slučajih upravičenec ne more tožiti, dasi ima pravico, ker nima za tožbo — potrebnega povoda.

To se predvsem kaže pri razliki med absolutnimi in relativnimi pravicami.

Absolutne pravice so — kakor znano — predvsem lastninska pravica in vse stvarne pravice, a tudi izven stvarnih pravic obstaja še množica absolutnih pravic, n. pr. avtorsko pravo, patentno pravo, statusno pravo itd.

Dokler upravičenec iz absolutne pravice v obsegu svojega gospodstva ni prikrajšan, ima sploh vse, kar more zahtevati, namreč popolno gospodstvo, in tako dolgo sploh nima povoda k tožbi. Pri absolutnih pravicah dozori njih tožbenost šele, kadar se kršijo, to je z motenjem upravičencu pristoječega absolutnega gospodstva. Lastniku zemljišča nastane tožbena pravica šele, kadar kdo na primer na njegovem travniku pase, koplje i. t. d. Tožbena pravica pri statusnih pravicah nastane, kadar kdo nastopa glede obstoječe statusne pravice, kakor bi ne obstajala, ali kadar nastopa glede neobstoječe statusne pravice, kakor da bi obstajala, n. pr. dedni pretendent uveljavlja domnevno dedno pravico kot sin ali posinovljenec zapustnikov.

Pri relativnih pravicah je razlikovati pravice, ki smere na »non facere«; pri teh nastane tožbenost šele, kadar zavezanec ravna proti obstoječi prepovedi. Pri pravicah do pozitivnega dejanja pa je dana tožbenost takoj, odnosno z nastopom dotičnega pogoja ali s potekom dogovorjenega roka.

Še pri drugih (izvenpogodbениh, zlasti odškodninskih) pravicah nastane tožbenost s kršitvenim činom in s trenutkom ugotovljivosti povzročene škode, n. pr.: tuja živina popase travnik (kršitev) in napravi škodo na popašeni travi (damnum emergens) in dalje škodo s poteptanjem mehke površine ob prihodnji košnji (lucrum cessans); ta škoda pa se da določiti že sedaj, torej pro futuro, ker je že nastala s kršitvenim činom; to se dogaja zlasti s prisodbo bolečnine in stalne rente za zmanjšano delozmožnost pri telesnih poškodbah.

To razlikovanje tožbene dospelosti (*actio nata*) naj za enkrat zadostuje.

V našem slučaju gre za lastninsko pravico. Naš občni državljanski zakonik jo v § 353 označuje popularno: Vse, kar komu pripada, vse njegove telesne in netelesne pravice so njegova lastnina. — Pandektna veda označuje lastnino za duševno gospodarstvo nad stvarjo nasproti posesti, ki je le dejansko gospodarstvo nad telesno¹⁾ stvarjo.

Stvarno se da lastnina (v osebnem zmislu) označevati, da je pravica razpolaganja s snovjo in s haskom stvari na poljuben način, izključujé vsakega drugega. Pojemovno se da lastnina označiti za popolno pravico nad stvarjo. Vse to pa, kolikor lastnine ne omejujejo javni oziri (§§ 362—365, 387, 413, 422 o. d. z.), potem omejitve v zmislu državnega vodnega prava, rudarskega prava, gozdnega prava, železniškega prava, v zmislu lovskega zakona itd. ali zakonite obveznosti lastnika (pri stavbah, § 343 o. d. z., pri napravi plotov, § 858 o. d. z., pri vodnih napravah v zmislu vodnega prava, pri gozdnih zaščitbah, pri okroženju, spojitvi zemljišč itd.).

Toda niso samo zunanje omejitve in zaveze javnega prava možne pri lastnini, ampak tudi notranje, ustanovljene po ukrepih lastnika samega, morebiti že prednikov njegovih.

Take omejitve nahajamo čestokrat pri vseh »polnih« (absolutnih in zlasti stvarnih pravicah), pa tudi pri manj obsežnih, osobito relativnih (obligatornih) pravicah.

Skoraj vsakdanja prikazen je, da zlasti zemljiški lastnik omejuje lastnino svojega zemljišča na različne načine, predvsem s stvarnimi pravicami, kakor s stvarnimi in osebnimi služnostmi, s hipotekami ali celo z realnimi bremenmi, končno z raznimi reverznimi pravicami.

Po drugi strani more lastnik obremenjevati svojo lastnino z obligatornimi omejitvami: z zakupdajo, z raznimi prekarističnimi omejitvami.

Vse te na znotraj po lastniku enostransko ali dvostransko ustanovljene podpravice ne omejujejo samo lastnikove polne pravice, ampak se tudi križajo z njo čestokrat dejansko.

¹⁾ § 1227 o. d. z.: kadar obstoja dota v gotovini ali v odstopljenih terjatvah ali v porabnih stvareh, takrat pristojta popolna lastnina. Zato v praksi: prenos lastninske in zastavne pravice glede terjatve X.

Pri služnosti vožnje n. pr. ne sme lastnik služkega zemljišča upravičencu braniti dotične vožnje, ker ga sicer lahko zadene »actio confessoria«. Enako lahko pride do križanja med lastninsko pravico na eni strani in zastavno, realnobremensko in rezervno pravico na drugi strani, potem med lastninsko pravico lastnika in obligatorno pravico zakupnika, izposojevalca, depozitarja in prekarista.

In kadar se obstoj notranje ustanovljene omejitve dožene, mora lastnik odnehati od tozadevne (popolne) razpolage s svojo lastninsko pravico, začasno ali trajno. — Možen pa je tudi še en način križanja zoper lastninsko pravico, in to križanje je glavni predmet pričujoče razprave. Možno je namreč, da lastninski pravici enega in drugega subjekta, ki obstojati neodvisno druga od druge in tečeti takorekoč paralelno druga poleg druge, vendarle prideti na v s k r i ž iz dejanskih razlogov, bodisi že prirodnih ali umetnih.

Takšno križanje različnih lastnin nastane, če moč reke odtrga znaten del zemljišča in ga zanese na drugi tuji breg, in pri tem ostane razlika prenešene zemlje vidna in dokazna po drevesih, sploh rastlinah, ali umetnih znakih, plotovih, mejnikih itd. Ta slučaj takozvane odtrganine je urejen v § 412 o. d. z. Vzlic prirodnemu prenosu lastnikove zemlje na tuje zemljišče ne izgubi lastnik svoje lastninske pravice — takoj, ampak šele, kadar ne uveljavlja svoje lastninske pravice tekom enoletnega roka s tem, da jo zahteva in spravi nazaj. Povsem enako je reševati slučaj zemeljske potezine. Misliti je na primer na dva sosedna vinograde, katerih eden leži nižje, drugi višje. Vsled trajnega deževja se potegne večji ali manjši plaz višjega vinograde morebiti s trtami ali celo stavbami nizdol na nižje ležeči vinograd. Tukaj sicer ni sila reke odnesla zemljišča, pač pa v bistvu povsem enaka prirodna sila, namreč moča trajnega deževja; silo reke pač nekoliko nadomešča višja lega enega zemljišča in prirodna sila težnosti. Vendar je v bistvu eden slučaj podoben drugemu kakor jajce jajcu in zato ne more biti dvoma, da je ta slučaj istotako presoajati in rešiti po določbi § 412 obč. drž. zak., ki lastniku potezine daje pravico tekom enoletnega roka zahtevati in nazaj spraviti potegneno zemljo, dokler je potezina še v naravi razločljiva.¹⁾

1) Primerjaj sicer deloma različne nazore: Stubenrauch stran 413, op. 1; Krainz § 2384; Demelius, Grundriss stran 34.

V teh slučajih povzroča križanje dveh lastninskih pravic — prirodna sila.

Možno pa je, da tako križanje lastninskih pravic povzroča tudi umetna sila — človeška roka.

Nekaj takih umetnih križanj pri različnih lastninskih pravicah urejajo §§ 414 do 422 obč. drž. zak., namreč križanje, povzročeno s samolastnim a) obdelanjem (specificatio), b) pomešanjem (commixtio), zlasti na primer denarja, c) s spojitvijo (confusio).

Pri vseh teh križanjih se obrača pozornost rešitve predvsem na vprašanje, ali je možna zopetna razločitev združenih predmetov brez kvare za snov in vrednost.

Podoben primer je ta, če lastnik skrinje, nahajajoče se v tujem domu, med svoje premičnine samolastno spravi tuje premičnine, zaklene skrinjo, odnese ključ seboj in zahteva poslej izročitev skrinje s svojo in tujo vsebino, — torej skratka: slučaj, ki smo ga popisali v uvodu.

III. Rešitev tega slučaja v pravosodju.

1.

Prvo sodišče je tožbo tašče zoper zeta na izročitev zaklenjene skrinje s sodbo od 4. julija 1914 (C 228/14) z a č a s n o zavrnilo zaradi tožbene nedospelosti.

Razlogi.

Tožnici bi bilo ugoditi, ako bi bila izkazala lastninsko pravico, ne le glede skrinje same, — ampak tudi glede njene cele vsebine.

Ker toženec dovoljuje izročitev skrinje same, ni treba tožnici posebej dokazati lastnine glede skrinje, nahajajoče se pripoznano v toženčevi kašči in torej tudi v toženčevi posesti.

Samo iz razlogov umestnosti je dodajati, da je pokojni A. dal skrinjo napraviti za tožnico in za njeno poljubno osebno rabo in torej tudi za njeno izključno lastnino, kakor so posvedočile priče.

Toda v le-tem slučaju se tiče spor ravno omejitve tožnične pravice do izročitve z ozirom na toženčev ugovor, da se nahaja v skrinji, ki jo je tožnica zaklenila, toženčeva premičninska lastnina. To lastnino pa v posebnem

oziru obvladuje tožnica, imajoča ključ do skrinje in braneča se, izročiti tožencu dotične domnevno njegove lastninske predmete.

Po pripoznanju in po svedočbi priče je dognano, da je tožnica z odvzêtjem ključa v osebno hrambo ter z odhodom od hiše povzročila, da toženec ne more priti do predmetov, ki so po njegovem zatrjevanju njegova izključna lastnina. Potemtakem bi torej tožnica, če bi se jej kdaj dejansko izročila skrinja, prevzela tudi toženčevo izključno lastnino, do česar pa nima pravice. Nasprotno more samo tožnica, če dejansko odpre skrinjo, izročiti tožencu njegove lastninske predmete.

Toženec se zoper tožničin zahtevek ne brani z uveljavljanjem kake stvarne pravice na tožničini skrinji ali kake tozadevne obligatorne pravice, pač pa uveljavlja svojo posebno, vsled zaklepa s tožničino skrinjo posestno zvezano, vendar samostojno in izključno lastninsko pravico glede v skrinji se nahajajočih, njemu lastnih predmetov.

Za pravno razmerje glede teh predmetov je pred vsem uvaževati dejstvo, da med tožnico in njenim pokojnim možem A-jem ni bilo glasom spisov A VIII 170/11 nobene ženitne pogodbe.

Tožničin brezpogojni izročitveni zahtevek je začasno ovrta, kakor hitro toženec izkaže svojo in izključujočo pravico le glede enega, v skrinji se nahajajočega predmeta.

V tem oziru pa je dokazano, da so v skrinji se nahajajoči mrtvaški prti sedaj skupna lastnina sedmerih vaških kmetij, med temi tudi hiše A-jeve. Te mrtvaške prte je rabiti, kadar in kakor kdo v upravičenih hišah umrje. Nazadnje so se mrtvaški prti rabili ravno za A-ja. Po obstoječem dogovoru so bili tudi pri tej hiši praviloma oprani in jih je tu hraniti tako dolgo, dokler v kateri drugi upravičeni hiši ne dobijo mrliča; potem se zopet rabijo in hranijo na enak način v dotični hiši itd. naprej.

Ker spada pridobitev solastninske pravice na prtih v gospodarsko dobo A-jevo in se zato tudi drži njegove hiše, ne more biti dvoma, da je ta pravica s hišo in celim gospodarstvom prešla na edino oporočno dedinjo — hčer H. z navedenim prisojilom in od nje na njenega soproga in sedanjega toženca z navedeno izročilno pogodbo.

Tožnica je v nasprotni zadevi C 247/14 — čeprav šele naknadno — celo dovolila izročitev mrtvaških prtov, pa se je

vkljub temu pri razpravi 2. julija o priliki sodnega ogleda skrinje in njene vsebine upirala izročiti mrtvaške prte tožencu. Tožnica se namreč pomotoma čuti, dasi je iz svojega nagiba zapustila domačo hišo in se preselila k sinu, še vedno za nekako gospodinjstvo v A-jevi hiši in v tej očividni zmoti zahteva pravico do mrtvaških prtov za sebe.

Toženec je torej upravičen zahtevati izročitev solastninskih mrtvaških prtov za domačijo, in s tem tudi upravičen, zabraniti tožnici, da bi prevzela mrtvaške prte, kar namerava ravno s tem, da je prte zaklenila v skrinjo in da poslej zahteva izročitev svoje skrinje s prti vred.

Kar zadeva ostale, po tožencu ugovornim potom izločevane premičnine (več bal domačega platna, platnene rjuhe, posteljne odeje i. dr.), je predvsem dognano, da tožnica teh vseh reči ni prinesla morda ob času možitve v A-jevo hišo za balo s seboj, ampak da so se vsi ti predmeti nabavili šele za A-jevega gospodarstva, odnosno za tožničinega gospodinjstva.

Za ta slučaj pa velja pravna domneva, da je pridobitev moževa. To pravno domnevo stopnjujejo v popolni dokaz nastopna dognana dejstva . . .

Potrební protidokaz se tožnici ni posrečil . . .

Ker je po vsem tem dokazano, da je z izročitvijo zaklenjene skrinje tožnica tudi zahtevala izročitev izkazanih toženčevih lastninskih predmetov, je bil toženec upravičen, upirati se začasno izročitvi skrinje, namreč dokler tožnica odklanja izročitev zaklenjenih tujih stvari, in je bilo torej tožbeni zahtevek začasno zavriniti.

Deželno prizivno sodišče je dne 3. oktobra 1914 ugodilo prizivu tožnice in spoznalo po njenem zahtevku iz razlogov:

Izpodbijana ocena dokazov je pravilna in brezhibna. Napram prizivnim izvajanjem, ki nikakor ne omajajo prvosodnih ugotovitev glede na lastnino v skrinji se nahajajočih stvari, se le še pripominja . . .

A vzlic temu, da je toženec deloma lastnik deloma solastnik raznih v skrinji se nahajajočih premičnin, vendar zaradi tega ne more zadrževati skrinje, ki je priznana last tožnice.

V tem pogledu je pravna presoja prvega sodnika pomotna.

Toženec bi se mogel zoper tožnično zahtevo uspešno braniti le z uveljavljanjem kake stvarne pravice na tožnični skrinji (n. pr. zastavne pravice), ali s pogodbeno zadrževalno pravico.

Takih pravic pa toženec ne uveljavlja. On se čuti upravičenega, tožnično skrinjo zadržati zaradi tega, ker je lastnik v njej spravljene stvari.

Take retencijske pravice pa naš obč. drž. zakonik ne pozna. (§§ 471 in 334 obč. drž. zak.)

Od toženca zatrjevana pravica je samostojna lastninska pravica, ki jo je samostojno uveljavljati, ki pa ne more ovirati uveljavljanja tožnične tudi samostojne zahteve na izročitev njej lastne skrinje. Uresničba obeh teh zahtev ni v direktnem nasprotju. Z zadrževanjem toženčeve dajatve, to je izročitve skrinje, dotlej, da se izpolni tožnična protidajatev, to je izroči vsebina, bi se pridržalo to, kar tožnici pristojna, in ustvaril bi se položaj, ki ne ustreza pravu. V današnjem slučaju tožnica svoje protidajatev tudi ne bi mogla izpolniti, če bi ostala izpodbijana sodba v veljavi. Toženec torej tožnične skrinje ne sme zadrževati v to svrhu, da bi izsilil samostojno protizahtevo.

Sicer pa se nahaja tožnica v posesti vsebine skrinje, ker jo je zaklenila in vzela ključ k sebi. To stališče zavzema v celi pravdi, in toženec ni nikjer trdil, da bi bila njena posest nepoštena ali nepristna. Z ozirom na to, si toženec ne sme samolastno vzeti posesti, ampak se mora obrniti na sodnika (§ 320 sl. obč. drž. zak.).

Toženec se je tudi zavedal, da mora za uresničbo svoje protizahteve nastopiti sodno pot, ker je kmalu po tej tožbi vložil posebno tožbo na izročitev vsebine v skrinji. Njegova lastninska pravica do v skrinji se nahajajočih stvari je v tem slučaju zadostno zavarovana s sodbo C IV 247/14-5, sicer pa se lahko uporablja tudi pravno sredstvočasne odredbe v zmislu § 379 izvrš. r.

Tožbenemu zahtevku bilo je torej ugoditi in je priziv upravičen.

2.

Okrajno sodišče je s sodbo z dne 4. julija 1914 C 247/14-4 razsodilo:

Toženka B je dolžna:

1. prevzeti od tožnika M-a izmed dveh na podstrešju njegove hiše shranjenih skrinj svojo, manjšo skrinjo. — 2. izročiti tožniku:

a) dve veliki bali in eno malo balo domačega platna; b) 12 rjuh iz domačega platna; c) posteljno odejo; d) monopolanast, s čipkami opremljen prt za mrtvaški oder; e) bel ovoj za mrtvaški oder. — 3. povrniti tožniku pravdne stroške.

Nadaljni tožbeni zahtevek, da naj tožnica tožencu izroči eno črno suknjeno obleko, ali da naj nadomestno plača ad a) 50 K itd., je bil zavrjen.

Razlogi.

Ad 1. Ker je toženka ta tožbeni zahtevek naknadno pripoznala in izjavila, da je pripravljena zadevno skrinjo prevzeti, odpade nadaljnji dokaz v tej točki v zmislu § 266 civ. pr. r.

Ad 2. Glede točk d) in e) istotako naknadno priznava tožnica in se zavezuje izročiti dva prta za mrtvaški oder v shrambo v tožnikovi hiši, toda hoče to storiti — šele potem, ko jej tožnik izroči skrinjo, glede katere teče pravda C 228/14.

Kar se tiče tega dostavka, je neutemeljen, kajti iz sodbe C 228/14 sledi, da mora toženka izročiti tožniku v skrinji zaklenjene predmete i s t o č a s n o, ko njej izroči tožnik skrinjo, in veljajo v tem oziru razlogi imenovane sodbe.

V ostalem toženka prereka tožnikovo pravico do izročitve in njej nasproti uveljavlja svojo lastninsko pravico.

Dokaz lastnine se je pa posrečil tožniku. (Navajajo se dejstva in dokazila kakor v sodbi C 228/14. Glej posnetek zgoraj!)

Samo kar zadeva v skrinji se nahajajočo moško obleko, je po priči S-u in krojaču K-u dokazano, da je le-ta sešil obleko pred 10 leti po naročilu rajnkega A-ja, ki pa je dal pomeriti obleko že za sina S-a z izrecnim pristavkom: »Jaz ne bom potrgal, bo nosil sin.« Tako je pač posvedočeno, da je bila obleka že med živimi izročena sinu S-u. Iz tega razloga tožnik ni upravičen zahtevati te obleke kakor svojo lastnino.

Enako tožnik ni upravičen zahtevati namesto zahtevanih predmetov v naravi gotovine in zlasti ne v navedenih zneskih, skupaj 138 K, ker je izvedenec cenil vse zadevne predmete na 68 K 34 h. Tožnik bi mogel terjati odškodnino samo tedaj, če bi izročitev v naravi ne bila več mogoča; tega pa ni trdil niti dokazal, nasprotno je dokazano, da se nahajajo vsi zahtevani predmeti v skrinji »in natura«. Za odškodnino v gotovini nedostaje tožniku pravnega

naslova, zlasti če se uvažuje, da tožnik zahteva nadomestke samo in eventuelno, in tudi ne izjavlja, da je pripravljen sprejeti dotični gotovinski nadomestek.

Zato je bilo tožbeni zahtevki v teh točkah zavrženi.

Deželno prizivno sodišče s sodbo z dne 3. oktobra 1914 ni ugodilo prizivu toženke, sklicevaje se vobče na razloge prve sodbe.

IV. Končne pripomnje.

Do revizije ni prišlo v nobeni teh pravnih, ker sta se stranki poprej poravnali. — Quid iuris?

Razlogov za končno rešitev je iskati 1. v materialnem pravu v obsegu gradiva pod II., — in 2. morda tudi v izvršilnem pravu.

K točki 1. Pred vsem je bilo v zadevi C 228/14 rešiti vprašanje, je li »actio nata« ali ne?

»In concreto« se glasi vprašanje: Ali zet M krši tožničino lastninsko pravico, ko zahteva, da tašča B iz zaklenjene skrinje izroči samolastno zaklenjeno njegovo pramičninsko lastnino? Ali zet, slovesno zatrjujoč, da je vsak čas pripravljen izročiti skrinjo in vso v njej spravljeno lastnino tašče, kakor hitro se mu istočasno izroče njegovi lastni predmeti, s tem krati popolno gospodstvo na snovi in hasku skrinje in na pramičninah tašče? Ali ji brani poljubno razpolagati z lastninskimi predmeti? Ne, tega ji ne brani niti idealno niti dejansveno. On ji brani samo vzeti to, kar ni njeno, in do česar ona nima nobene pravice.

Nadalje, ali je toženec M. po pravu primoran, dati iz rok svojo lastno pramičnino, katere vrnitev »in natura« mu nasprotnica vsak čas lahko prepreči s tem, da po izročitvi skrinje njegove pramičnine proda, in mu v tem slučaju preostane samo odškodninski zahtevki? Ali je toženec dolžan nekaj storiti, s čemer si morda celo onemogoči — važno lastninsko tožbo (»rei vindicatio«)?

Toženec kot lastnik sicer nima nikake specialne, zakonite ali pogodbene pridržne pravice glede taščine skrinje in v njej se nahajajočih njenih pramičnin. Toda ali ima on kot lastnik splošno, izvorno »pridržno pravico« glede svojih, v skrinji se nahajajočih pramičnin? — Nedvomno jo ima, kajti »pridržna« pravica je samoumeven del lastninske pravice.

Tožnica pa je bila tista, ki je zavozlala toženčevo lastninsko - pridržno pravico s svojo pravico, zato jo mora zopet oprostiti tega vozla, predno more sama uveljavljati s tožbo svojo lastninsko pravico.

Zanimivo je vprašanje o stanju posesti.

Nedvomno ima tožnica B v posesti skrinjo in v njej se nahajajoče njene premičnine, ona namreč lahko razpolaga, ker ji pristop k tožencu ni zabranjen, s skrinjo in svojo vsebino.

Toda vprašanje je, ali ima pravoveljavno posest tudi v skrinji se nahajajočih toženčevih premičnin? To vprašanje je zanikati; kajti ona si je prilastila ključ, ki je bil v vkupni porabi domačinov, iz samolasti in na tihem, ker bi se ji sicer gotovo ne bilo dovolilo, ključa nesti iz hiše.

Tudi ni toženec izgubil posesti svojih premičnin, ker so pač bile v obojestransko pristopni skrinji. Ali je posest izgubil vsled tega, da je tožnica odnesla ključ od hiše? Nikakor ne! Kot gospodar bi ga bil celo upravičeno nadomestil z drugim ključem; tega pa ni hotel iz razlogov sorodstva, rodbinskega miru, in da se nazadnje ne bi reklo, da je kaj tujega vzel iz skrinje (§ 344 o. d. z.).

Popolnem nedvomno se je toženec obdržal ravno s tem v stvarni lastninski posesti, da se je branil izročiti skrinjo. Z zadržavanjem skrinje je ohranil detencijo svojih predmetov; z izročitvijo skrinje bi svojo detencijo izgubil, in bi po 30-dnevni taščini posesti cele skrinje in vsebine izgubil celó stvarno posest na svojih lastninskih predmetih (§ 454 civ. pr. r.). Kaj takega zahtevati od njega, bi bilo v nasprotju z zakonom. Kajti ni on zapletel svoje posesti in lastnine s tujo, ampak tožnica le svojo — z njegovo (§ 339 obč. drž. z.).

K točki 2. Preskusiti je še, kako bi bilo z zadevo v izvršbi, kajti z golima sodbama stvar še ni razvozлана.

Izročitev zetovih premičnin bi se dala izvesti temeljem prvosodne sodbe prav enostavno — z izvršbo v zmislu § 353 izvrš. z. zaradi nadomestljivih dejani.

Če se tašča brani še zanaprej (po zaslišanju v zmislu § 358 izvrš. r.), dati ključ za odvzetje gotovih M-ovih premičnin v zadevi C IV 247/14, dobi izvršilni organ ukaz, da s privzetjem ključavničarja vzame iz skrinje dotične premičnine in jih izroči zetu, skrinjo

pa zopet zaklene in jo da na razpolago tašči z vso ostalo, z nje lastno vsebino. Tašča B. je povzročila zaklep tujih stvari, zato ga mora zopet sama opustiti v svrhu izročitve tujih stvari, ali pa, če noče tega storiti sama, stori to za njo — izvršilni organ.

Ako pa ukazuje sodba C 228/14 zetu izročitev taščine zaklenjene skrinje, ukazuje izročiti s tem — poleg taščinih reči tudi reči zetove; in ako na drugi strani ukazuje sodba C 247/14 tašči izročitev zetovih reči, — s tem zadeva še ni razvozlana, ampak ostane prav takó zapletena, kakor je bila od začetka.

Ako vodi izvršbo samo tašča (v C 228/14), mora zet izročiti zaklenjeno skrinjo, torej skrinjo z vsemi premičninami zeta in tašče. Zet izgubi svojo posest vzlic sodbi C 247/14, vzlic določbam §§ 339, 326 obč. drž. z.

Ako samo zet vodi izvršbo iz sodbe C 247/14, doseže se dovoljni gori navedeni uspeh vendar samo tedaj, če je tašča s tem zadovoljna. Ona pa se sicer lahko postavlja na stališče, da se jej mora izročiti zaklenjena skrinja s celo vsebino, in da je šele potem obvezana, izročiti zetu njegove premičnine; ali pa se brani izročiti še nadalje.

Ako predlagata oba istočasno izvršbo, stoje si isti ugovori nasproti kakor pred tožbo, — samo stopnjevani v judikatno oblagacijo. In ako dobi izvršilni organ nalog, da naj izroči vsakemu svoje, — se ta rešitev ne krije z obojestranskim tožbenim zahtevkom, ker tašča B. po svoji sodbi lahko zahteva več, kakor bi po teku stvari imela zahtevati pravico. Krivica se vendar godi in izkaže na škodo zetu M-u, kajti njemu se nalagajo še stroški izvršbe, ki bi se mu ne smeli nalagati; njemu se istotako nalagajo stroški spora, ki ga on ni povzročil, ker je bil kar izprva voljan izročiti tašči, kar je njenega, dočim se je tašča branila dati zetu, kar je njegovega.

Ključ razsoje v obsegu veljavnega prava daje § 415 obč. drž. z., ki določa: Ako je moči spojene, pomešane ali zmešane stvari zopet razločiti, se vsakemu lastniku vrne njegova stvar, in da odškodba onemu, kateremu pristaja.

Pri tem položaju ne more biti dvoma, da mora razločitev izvršiti oni (tašča), ki je izvršil spojitev, pomešanje ali zmešanje, ali mesto njega kdo drugi — na njegove stroške.

Odškodnino je pripoznati vrhu tega nedvomno onemu (zetu), ki ni kriv spojitve — v tem slučaju zaklepa, — in za odškodnino mu je najmanje prisoditi vse stroške sodne razločitve spojenih stvari; na to meri v tem slučaju samo rešitev prvega sodišča. Kajti kdor se poslužuje svoje pravice v obsegu zakonitih meja, nima odgovornosti za nepriliko, ki nastane drugemu (§§ 1305 o. d. z., dalje 19, 344: K pravicom posesti spada tudi pravica, silo odvracati s primerno silo; . . . in zlasti še 345: Kadar se kdo vrine v posest, ali jo priti-hotapi z zvijačo ali prošnjom, takrat postane njegova posest . . . še navrh nepristna).

Dr. —č.

Jedan šumski red za Istru od god. 1777.

Priobčtuje dr. Ivo Zuccon.

Mletačka vlada, koja je do Napoleonovog doba gospodovala nad dobrim dijelom Istre, naročito nad zapadnim i južnim krajevima, nastojala je u prvom redu, da iz ove hrvatske zemlje, kaošto i iz Dalmacije, crpi čim veću korist. Momčad za kopnenu vojsku i za galije na moru; debelo i sitno blago, t. j. goveda i ovce za hranu; drva za gradnju i za ogrijev — to su bili glavni prihodi, što ih je Serenissima dobivala iz naših krajeva.

Osobitu je brigu mletačka vlada posvećivala nekvojim šumama, koje su imale dobavljati drva potrebita za državni arsenal iliti za gradnju brodova. Zato je u Mljetcima obstojao »Kolegij varh dubravah«, čije poslovanje je nadzirao sam senat republike.

Iz te brige je izašao takodjer šumski red, koji sam nakanio ovdje u kratko prikazati, a čini mi se važnim radi toga, što je izdan u talijanskom i hrvatskom jeziku, te je u oba jezika tiskan u jednoj knjizi god. 1778 »po sinovim pokojnoga Ivana Antuna Pinelli utještenikom duždovim«. Uspoređujući hrvatski tekst s talijanskim opaža se na prvi pogled, da je to slab doslovni prevod iz talijanštine, inače ni samo nedotjerane, učinjen po svoj prilici od nekog dalmatinskog otočanina.

Naslov šumskog reda iliti pravilnika jest slijedeći: »Naredjenje priuzvišenoga kolegija varh dubravah dneva 16. prosinca 1777 —